

До

Научното жури

ВСУ „Черноризец Храбър“

Р Е Ц Е Н З И Я

от проф. д-р Александър Асенов Воденичаров

Департамент „Право“, НБУ

на Дисертационен труд „Защита на правата на човека -
публичноправни аспекти“,

за получаване на научна степен „доктор на науките“

от проф. д-р Веселин Христов Цанков

ФАКУЛТЕТ „МЕЖДУНАРОДНА ИКОНОМИКА И АДМИНИСТРАЦИЯ“

Катедра “АДМИНИСТРАЦИЯ И УПРАВЛЕНИЕ”

ОБЛАСТ НА ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ:

„Социални, стопански и правни науки“

ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ:

„Администрация и управление“

Докторска програма

„Управление в сферата на нематериалното производство“

ВСУ „Черноризец Храбър“,

2015

На основание на Закона за развитие на академичния състав, на Правилника за приложението му и вътрешноустройствените и организационни актове на ВСУ, давам настоящата рецензия до Научното жури на ВСУ за обсъждане на дисертационен труд: „Защита на правата на човека – публичноправни аспекти“, за получаване на научна степен „доктор на науките“ от проф. д-р Веселин Христов Цанков.

Авторът е на трудов договор № 107 по чл. 111 от КТ в Юридическия факултет на ВСУ, считано от 27.08.2004 г. Представеният комплект материали на хартиен носител е в съответствие със ЗРАС и ПП на ЗРАС и Наредба № 12 на ВСУ. Проф. Цанков е приложил, както следва: папка с вх. № 368/ 06.02.2015 всички необходими, нотариално заверени дипломи и документи; автореферат (54 стр.) и дисертационен труд в обем от 672 стр.

АКТУАЛНОСТТА НА ИЗСЛЕДВАНЕТО се обуславя от промените в общественоекономическите и политически отношения; от новата конституционна и правна уредба в Република България и поети международноправни задължения, а също така и от достигнатата степен в развитието на българската доктрина и практика.

ПРЕДМЕТ И ЗАДАЧИ НА РАБОТАТА

Дисертационният труд има за предмет на изследване публичноправните аспекти в защитата на правата на човека в Република България в контекста на политическия плурализъм, на възприемането на утвърдените международноправни стандарти и практики при действието на парламентарна форма на управление. Основен акцент на изследването са проучване на политиките, правните актове и практиките по защита на правата на човека, по-конкретно на индивидите, които са различни от мнозинството – лица без гражданство, имигранти, бежанци.

ОСНОВНИ ЗАДАЧИ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Изследване и анализиране на публичноправната среда, в която се реализира защитата на правата на човека - теоретико-доктринални и практико-емпирични въпроси. Систематизиране и анализиране на международноправните и вътрешноправни източници, на законодателните политики, на принципите и правилата за съставяне на правните нормативни актове в значимата сфера – права на човека. Да се направи критичен анализ на практиката, за да се предложат промени в нормативната уредба с цел усъвършенстване.

НАУЧНА НОВОСТ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Научната новост на дисертационния труд се определя от теоретичния, правен и практикоприложен преглед и анализ на актуалните аспекти по защитата на правата на човека в контекста на българския модел на политически плурализъм, парламентарно управление, както и изследването на водещите модели на защита правата на човека в

сравнителноправен аспект. Работата е самостоятелно изследване на актуалните публичноправните аспекти в защитата на правата на човека в Република България, като авторът е реален участник в част от представените и разрешени проблеми.

ОБЕМ, СТРУКТУРА И СЪДЪРЖАНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертацията е в обем от 673 страници (включително съдържание, литературни източници, приложения). Използваните литературни източници са общо 556, от които 278 на кирилица и 53 на латиница, а бележките под линия са общо 255 на брой. Дисертационният труд в структурно отношение се състои от въведение, пет глави, разделени от своя страна на раздели, заключение, литературни източници, приложения към текста (10 бр.) и приложения към дисертационния труд (8 бр.).

В съдържателно отношение трудът се състои от въведение, пет глави с обособени раздели и подраздели, заключение, използвана литература, приложения към текста (10 бр.) и приложения към дисертационния труд (8бр.).

Защитата на правата на човека е вечно актуален въпрос. Дисертационният труд представя публичноправните аспекти в защитата на правата на човека в Република България в контекста на политическото многообразие при действието на парламентарна форма на управление. Изяснен е теоретичният фундамент на основните права на човека и гражданина. Направен е анализ на уредбата на основните права в международноправните актове, в Конституцията на Република България и в нормативните актове. Посочени са съществуващите способности, средства и механизми за защита на основните права на национално и наднационално ниво. Разкрити са същността, предимствата и недостатъците на отделните правни институти. В края на всеки раздел са представени констатации, коментари и препоръки по конкретната сфера на защита на правата на човека. Представени са примери за решаване на сложни в теоретично и правно-техническо естество проблеми, както и участието и ролята на автора при намиране на адекватни и издържани политически и правни решения. Открити са проблемни области. Направени са предложени *De lege ferenda*. Обхватът на защита на основните права на наднационално ниво придобива все по-голямо значение в границите на ЕС. Използват се възможностите на преюдициалните запитвания до Съда на ЕС за защита на основните права. Доверието на българските граждани към наднационалните механизми за защита нараства. Направен е анализ на въпроса за задължението на ЕС да се присъедини към ЕКПЧ, което е възложено с Договора от Лисабон. Остава открит въпросът какво ще бъде отношението между съдилищата в Страсбург и Люксембург. Основната цел обаче остава непроменена – постигане на ефективна защита на основните права на гражданите. Работата е самостоятелно изследване на актуалните публичноправните аспекти в защитата на правата на човека в Република България. Подробно са проучени значимите теоретико-доктринални и практико-емпирични въпроси относно защитата на правата на човека;

ефективността в законодателния процес. Изяснено е систематичното място и роля на гражданското общество, на политическите субекти, на държавните институции, на местните власти и неправителствени организации, както и на самите граждани за защита на техните права и законни интереси. Авторът има участия в национални и международни проекти (ръководител, ключов експерт, експерт), в проучвания, анализи и предложения de lege ferenda, свързани с подобряване на конкретната правна уредба в съответна област, регламентираща защитата на правата на човека.

Основни научни приноси:

- Задълбочен философски и историкоправен анализ на идеите и практиките по защитната на правата на човека с цел формулиране на основните предизвикателства, понятиен апарат, тези, проблемни области.
- Аналитичен преглед на развитието на правната уредба в Република България в сферата на правата на човека на база историкоправните достижения, международноправната уредба и националните специфики.
- Критичен преглед на политиките, правната уредба и практики на ООН, Съвета на Европа и ЕС по защитата на правата на човека.
- Позиция и публикации на автора по въпросите за официалния и майчин език.
- Позиция и публикации на автора по съответствието между ЗБГ и ЕКГ.
- Понятието лица без гражданство – аналитичен съпоставителен преглед на международноправната уредба и достижения с реалното състояние по тези въпроси в Република България. Предложения De lege ferenda.
- Публикации на автора по въпросите на българските общности зад граница. Изработване на законопроект и налагане и възприемане в публичното пространство на ново понятие „български общности зад граница“, както и на нови подходи и средства за завръщане и интеграция в Родината.
- Участие в адаптирането на международноправните норми за бежанците и убежището към реалностите в Република България – понятиен апарат, способности за обжалване и др. (от 1990 г. до настоящия етап).
- Задълбочен анализ на съдебната практика по въпросите на гражданството, особената закрила и предложения De lege ferenda.
- Аналитичен и критичен преглед на административната и на съдебната практики по въпросите на обществения посредник и защитата срещу дискриминация и предложения De lege ferenda.
- Обосновани са предложения De lege ferenda по законодателния процес в сферата на правата на човека основно по предварителна и последваща оценка въздействие на законодателството.

Приноси с практическа насоченост:

- Ръководител и експерт в множество междуведомствени работни групи по приемане на нормативни актове по въпросите на убежището и бежанците (от 1990 г. – до настоящия момент).

- Съвместен австрийско-румънско-български проект по въпросите на миграцията - експерт. Публикация на английски език. Публична защита на основни тези и идеи на форум в Дом Витгенщайн, Виена; 2003 г.; работен език – английски.

- Експерт по присъединяването към Европейската конвенция за гражданството – Министерство на правосъдието (2005-2006 г.).

- Ръководител на Междуведомствената работна група по изработване на мотиви и законопроект „Закон за българските общности зад граница“; финансова обосновка и таблица за съответствие с Правото на ЕС – 2008 г.; възложен със заповед на заместник министър председател и министър на МВНР. (приет за изпълнен м. декември 2008 г.).

- Ръководител работна група и външен експерт – проект на МОСВ „Оценка на въздействието – правни аспекти (предварителна и последваща)“ на проект за изм. и доп. Закон за управление на отпадъците 2009 – 2010 г.

- Становище 50 стр. по искане на министъра на правосъдието и МВНР (30 май 2010г.); По приложение на Договор за натурализация между България и САЩ от 1924г.; за решаване на проблемите с българското гражданство на около 400 000 българските граждани, живеещи в САЩ. (изцяло прието и въведено в действие с правни актове, на база мотиви и предложения на автора)

- Външен експерт по проект на ЕС – Дирекция „Миграция“ МВР Република България – Кралство Белгия, тема: „Обратно приемане на незаконнопребиваващи граждани от Република България“ – 44 стр. становище; 2010 г.

- Експерт по присъединяването към две конвенции на ООН за лицата без гражданство – МП (2004- 2012 г.).

- 2010-2015 г. – участия в заседанията на Управляващия борд на Агенцията за основните права на ЕС

- До 2013 г. член на УС на Института за развитие на публичната среда

- 2000 – 2010 г. участие в множество форуми по проблемите на българите в чужбина; правен консултант на работни групи по изм. и доп. на Закона за българите живеещи извън Република България.

- Правен консултант на първия обществен посредник на Столична община по проект на ЕС.

- Правен консултант на Омбудсмана на Република България Г. Ганев по въпросите на чужденци, бежанци, българско гражданство по време на мандата му.

- Основен докладчик на международен форум по проблемите на бежанците – 09.11.2011 г. София.

- Докладчик в панел по проблемите с бежанците във връзка със събитията наречени „Арабска пролет и отражението им върху Република България, сесия на Атлантически клуб, м. 10, 2012 г.; Участие на посланици, съдии в Конституционния съд и висши представители на МС и на НС.

- Лекция пред 106 магистрати „Представяне на Агенцията по основните права на ЕС, дейност, публикации. Ролята им за Република България”– проект на ЕС на Комисията за защита срещу дискриминация 23.11.2013 г.

- Докладчик на форума 10.12.2014 г. „60 години от приемането на Конвенцията на ООН за лицата без гражданство (1954 г.) и напредъка в разрешаването на тези въпроси в Република България. Гранд – хотел София.

ПРАКТИЧЕСКО ЗНАЧЕНИЕ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Дисертационният труд допринася за по-добро изясняване и по-задълбочено осмисляне на философията, същността и на практикоприложните публичноправни аспекти на защитата на правата на човека в съвременната правна доктрина. Начинът на представяне на темата би могъл да съдейства, изразените в труда идеи да намерят непосредствено приложение в практиката на политически партии и граждански организации, на Народното събрание, Министерския съвет и Президента на Република България. Редица от изводите и предложенията могат да послужат за основа при по-нататъшно усъвършенстване на българското законодателство. Трудът може да бъде използван и в специалностите политология, право, публична администрация, журналистика и други. Дисертационният труд съдържа преглед на съществуващата литература по обсъжданата тема, както в България, така и в други държави. Литературните източници към дисертационния труд имат практическа справочна стойност.

ПРЕПОРЪКИ

1. Да се задълбочат и доразвият изводите в заключението на база вече направените такива в отделните глави.
2. Представяне на аргументираните тези и изводи в публичното пространство във възможно най-широк обхват.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд **съдържа редица теоретични, научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в**

науката и **отговарят на** изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Наредба № 12 на ВСУ.

Убедено давам своята **положителна оценка** за постигнатите резултати и приноси представени в дисертационния труд и автореферата. На това основание предлагам на Научното жури **да бъде присъдена научната степен „доктор на науките” на проф. д-р Веселин Христов Цанков в Професионално направление „Администрация и управление”, Област на висше образование „Социални, стопански и правни науки”**.

01.06.2015

Проф. д-р Александър Асенов Воденичаров